

Verksamhetsberättelse för det regionala läkemedelsarbetet 2022

- Läkemedelsrådet
- Regionala enheten för läkemedel (Område läkemedel till och med 2022-11-30)

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Läkemedelsstrategi 2021 - 2024 (bilaga 1).....	5
Patientsäkerhet och läkemedel	7
Äldre och läkemedel	7
Barn och läkemedel.....	7
Skånes digitala vårdssystem, SDV	8
Strategi för förbättringsarbete	8
Regional rutin gällande ordination och hantering av läkemedel.....	8
Förskrivarstöd och förenklad journaldokumentation	8
Aktuell läkemedelslista	9
Läkemedelsgenomgångar.....	9
Utskrivningsinformation, inkluderande läkemedelsberättelse	10
Antibiotika.....	10
Dosdispenserade läkemedel	11
Ansvarsfull professionell förskrivning.....	12
Rekommendationer	12
Utbildningar	13
Besök på vårdcentraler och kliniker.....	13
Riktade utbildningsinsatser	14
Nya läkemedelsterapier	15
Nationellt ordnat införande av nya läkemedel (Samverkansmodellen)	15
Samarbete med TLV och övriga regioner inom ramen för fullmaktsgruppen och trepartsöverläggningar	15
Resursfördelning och uppföljning.....	16
Verktyg för uppföljning	16
Goda råd är inte dyra.....	16
Uppföljningsbesök	16
Prognosrapport för läkemedelskostnader, kostnadsansvar för läkemedel	17
Avtal.....	18
Samverkan och kommunikation.....	18
Nationell samverkan SKR.....	20
Samverkansmodellen	20
TLV	20

LOK – Nätverk för Sveriges Läkemedelskommittéer	20
Fyrlänsgruppen.....	20
Internationell samverkan.....	20
Läkemedel och miljö.....	21
Läkemedelsförsörjning.....	21
Säkerhetslager	23
Strategi för sjukvårdens läkemedelsförsörjning.....	23
Kvalitet inom läkemedelshantering	24
Kvalitet inom tillverkningsverksamhet.....	25
Kvalitet inom läkemedelsdistributionen - Inspektion av GDP (Good Distribution Practice of medicinal products for human use)	26

Bakgrund

Läkemedelsrådet är ett expertorgan, som på hälso- och sjukvårdsdirektörens uppdrag har att utveckla och samordna läkemedelsfrågor samt vara tillgängligt för och arbeta mot samtliga vårdgivare inom den skånska hälso- och sjukvården. Ansvar och arbetssätt är beskrivet i det reglemente som trädde i kraft den 1 maj 2014.

Läkemedelsrådet är, i legal mening, den regionala läkemedelskommittén. Verksamheten baseras på kunskapsbaserad medicin (EBM) och beprövad erfarenhet. Till verksamheten knyts sakkunniga inom läkemedelsområdet (till exempel LAG läkemedel) vilka ska verka för en medicinskt ändamålsenlig, effektiv, säker och hälsoekonomisk användning av läkemedel inom öppen och sluten vård, tandvård samt inom den primärkommunal sjukvården i Region Skåne.

Till huvuduppgifterna hör att ta fram:

- en skånegemensam lista med rekommenderade läkemedel
- fastställa regionala riktlinjer för läkemedelsbehandling
- utgöra det medicinska expertorganet vid upphandling av läkemedel
- följa förskrivningsmönster och kostnader verka för ökad läkemedelssäkerhet
- samt utbilda och informera

Läkemedelsrådet samverkar med övriga regioners läkemedelskommittéer i LOK – Nätverk för Sveriges Läkemedelskommittéer.

Läkemedelsrådet har sammanträtt elva gånger under 2022. Därutöver har Läkemedelsrådets arbetsutskott haft möte ungefär en gång i månaden och övriga arbetsgrupper med varierande intervall.

Regionala enheten för läkemedel stödjer Läkemedelsrådet och dess LAG läkemedel. Läkemedelsrådet och LAG läkemedel utgör medicinskt sakkunnigstöd till Regionala enheten för läkemedel. Regionala enheten för läkemedel ansvarar också för regionala och nationella uppdrag såsom:

- stöd till budgetarbete
- prognosrapport för utveckling av läkemedelskostnader
- uppföljningsrapporter
- kvalitetsindikatorer för läkemedel
- sakkunskap kring läkemedelsinnehåll i uppföljningssystem
- läkemedelssäkerhetsarbete
- övergripande kontakter med läkemedelsindustrin och i viss mån även medicinteknik

- kontakter och samarbete med SKR och Fyrlänsgruppen (Region Skåne, Västra Götalandsregionen, Region Stockholm och Region Östergötland), övriga regioner samt myndigheter

Därutöver ingår ett praktiskt ansvar för:

- Skånelistan
- Bakgrundsmaterialet
- Mässan ”Läkemedel i Skåne”
- Redaktörskap för ”Läkemedelsrådet informerar”
- Bistå med sekreterare i Läkemedelsrådet
- Arbete med läkemedelssäkerhetsfrågor
- Nationella samarbeten (till exempel koordinatorskap för Horizon scanning – strategier för införande av nya läkemedel)

Regionala enheten för läkemedel ansvarar också för producentobunden läkemedelsinformation och uppföljning av förskrivningsmönster via uppsökande verksamhet på vårdcentraler inom hälsovalet, hos privata vårdgivare och på sjukhuskliniker inom Region Skåne.

Region Skånes sjukhusapoteksfunktion är organiserad inom Regionala enheten för läkemedel. Region Skånes sjukhusapoteksfunktion har det övergripande ansvaret för regionens läkemedelsförsörjning. Exempel på ansvar utöver regionens läkemedelsförsörjning är att kvalitetssäkra regionens hantering av läkemedel samt att tillhandahålla kvalitetsansvarig/sakkunnig apotekare för tillståndspliktiga beredningsverksamheter (dialys och nuklearmedicinska) inom regionen.

Regionala enheten för läkemedel ansvarar dessutom för regelverk, tillämpningsanvisningar samt kunskapsstyrning avseende förskrivningsbara speciallivsmedel samt vissa andra nutritionsrelaterade frågor.

Ett nära samarbete sker mellan Läkemedelsrådets ordförande och Region Skånes läkemedelschef. Läkemedelsarbetet rapporteras till hälso- och sjukvårdsdirektören.

Läkemedelsstrategi 2021 - 2024 (bilaga 1)

Läkemedelsfrågor är av strategisk betydelse för Region Skåne. Den regionala läkemedelsstrategin utgår från Region Skånes vision och mål och ska ses som en plattform för att uppnå målen. Strategin är politiskt beslutad.

Samverkan ska ske med utgångspunkt i Region Skånes värdegrund. Genom en regional läkemedelsstrategi skapas också möjligheter för Region Skåne att bli en aktiv aktör inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin.

Den skånska läkemedelsstrategins vision blir utifrån hälso- och sjukvårdens mål i Region Skåne samt utifrån kopplingen till den nationella strategin ”Rätt läkemedelsanvändning till nytta för skåningen och Skåne”.

För att nå detta krävs arbete inom flera målområden i enlighet med den nationella läkemedelsstrategin:

- Effektiv och säker läkemedelsanvändning
- Tillgängliga läkemedel och jämlik användning
- Samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning

Generella framgångsfaktorer:

- Tydlig patientnytta
- Genom samverkan med patient och i vissa fall närstående uppnås delaktighet och medansvar för behandling och läkemedelssäkerhet
- Långsiktighet och stabilitet som ger tilltro till det skånska läkemedelsarbetet och stöd för implementering i lokala strukturer
- Effektiv och kommersiellt oberoende organisation som tar tillvara alla möjligheter och skapar goda förutsättningar för en rationell läkemedelsanvändning
- Regional styrning och samordning som bygger på legitimitet, sakkunskap och förtroende och som använder professionens drivkrafter att vilja göra det bästa för patienten
- Validerade data används vid analys och slutsatser
- Ekonomiska styrsystem som stödjer en rationell läkemedelsanvändning
 - Säker och effektiv läkemedelsförsörjning
 - Ta tillvara potentialen i digitalisering

Verksamhetsberättelsen som följer är strukturerad utifrån hur arbetet har varit organiserat.

Patientsäkerhet och läkemedel

Äldre och läkemedel

LAG läkemedel äldres hälsa har under året uppdaterat foldern Goda läkemedelsråd för sköra äldre. En applikation, LMM, där vårdenheter själva kan ta ut statistik över sin förskrivning av olämpliga läkemedel till äldre har förvaltats. Webbsidorna God läkemedels-behandling till äldre samt Läkemedelssäkerhet har uppdaterats och förvaltats. Här finns bland annat information om fortbildningar samt länkar till metodstöd och inspiration samlat. Under året har den nätbaserade utbildningen primärt riktad till sjuksköterskor om fallriskläkemedel samt Potentiellt olämpliga läkemedel till äldre förvaltats och spridits. Utbildning om farmakokinetik och dynamik i den äldre kroppen har även getts på regional ST-kurs 'Läkemedel och äldre' och på SK-kurs i geriatrik.

Läkemedelsrådet har tidigare medverkat i en nationell styrgrupp för arbetet kring säker läkemedelsanvändning i primärvård, SÄKLÄK-projektet. Den framtagna modellen har anpassats för Region Skåne och nyttjas numera i egenkontrollen, som är en del av kvalitetsgranskningen av läkemedelshantering.

Ett annat pågående projekt drivs, tillsammans med minnesmottagningen i Ängelholm, för att ta fram och validera en svensk ACB-skala (AntiCholinergicBurden).

Vidare pågår och handleds ett ST-arbete i form av enkäter till äldre personer som köper NSAID (antiinflammatoriska smärtstillande) receptfritt med frågor kring deras kunskap om indikation för och risker med NSAID etc. Detta arbete planeras leda fram till riktad och skraddarsydd information till allmänheten.

Vissa av Läkemedelsrådets LAG läkemedel, inklusive LAG läkemedel äldres hälsa har medverkat i uppdatering av handboken FAS UT.

Barn och läkemedel

Regional enhet för läkemedel har koordinerat arbetet med ePed i Skåne, "Säker läkemedelsordination för barn". En kontinuerlig dialog har förts med ePeds centralredaktion. Det regionala arbetet har drivits av den regionala ePed-redaktionen tillsammans med arbetsgruppen BLIS, BarnLäkemedel i Skåne. Tillsammans med experter inom området har nya barnläkemedelsinstruktioner tagits fram och nationellt framtagna instruktioner gått igenom. Målsättningen är att integrerat i journalsystemet få tillgång även till en samlad och kvalitetssäkrad information om läkemedel till barn.

Under 2022 har en LAG läkemedel för barn och ungdomar bildats. Uppdraget för gruppen är i första hand att ta fram en Skåne-övergripande rekommendationslista för barn och ungdomar.

Skånes digitala vårdssystem, SDV

Medarbetare från Regionala enheten för läkemedel är utsedd att koordinera arbetet gällande läkemedel i SDV i Workstream läkemedel. Utöver den koordinerade funktionen finns även medarbetare från den Regionala enheten för läkemedel som arbetar med den skånska anpassningen av systemet i Workstream läkemedel. Under året har Workstream läkemedel genomfört ett omfattande designarbete gällande hur läkemedel ska ordinerars, tillhandahållas, hanteras och följas upp i SDV.

Strategi för förbättringsarbete

Ett seminarium om läkemedelssäkerhet i primärvård (behandlar studier som påvisar brister samt vetenskap kring effektiva förbättringsåtgärder) finns tillgängligt via Läkemedelsrådet/Regionala enheten för läkemedel i samarbete med Centrum för primärvårdsforskning och erbjuds vårdcentralerna som internutbildning.

Regional rutin gällande ordination och hantering av läkemedel

Regionala enheten för läkemedel har gjort mindre revideringar av regional rutin för ordination och läkemedelshantering i hälso- och sjukvården i Region Skåne under 2022. Uppföljning av följsamhet till den regionala rutinen sker i form av egenkontroller till verksamheterna.

Förskrivarstöd och förenklad journaldokumentation

Regionala enheten för läkemedel har fortsatt att arbeta för en säkrare förskrivning i primärvårdens datajournal PMO och har arbetat i enlighet med framtagen strategi för att kvalitetssäkra innehållet och uppdatera befintliga receptmallar efter framtagna rekommendationer i Skånelistan. Inmärkning av regionala rekommendationslistor sker årligen och löpande, och styr vad respektive journalsystem visar upp som rekommenderade läkemedel i journalsystemen Melior respektive PMO. Representant från Regionala enheten för läkemedel ingår i regional styrgrupp för journaldokumentation.

Aktuell läkemedelslista

Nationellt arbete pågår för att få till en nationell läkemedelslista, vilken blivit uppskjutet på grund av pandemin. Tidigare framtagen informationsfilm riktad till allmänheten avseende att det inte finns någon samlad läkemedelslista samt vikten av att i samband med läkarbesök ta med sig en aktuell läkemedelslista har förvaltats. Två filmer om hur och varför en läkemedelsavstämning ska göras och dokumenteras i PMO har spelats in under året och marknadsförts. Även en film riktad till allmänheten har tagit fram.

Regionala enheten för läkemedel har under flera år arbetat intensivt med aktuella läkemedelslistor. Framtagna fickfolder, även tillgängliga digitalt, med råd och anvisningar för aktuell läkemedelslista i journalsystem samt ordinationssystemet Pascal, har förvaltats, spridits och uppdaterats något.

I övrigt har regionala riktlinjer för läkemedelsavstämning förvaltats och arbetet med att ta fram övrigt metodstöd fortsatt. Vidare har aktuell läkemedelslista fortsatt varit ett ämne i Regional enhet för läkemedels uppsökande verksamhet.

Läkemedelsgenomgångar

Regionala enheten för läkemedel ansvarar för att ta fram regionala riktlinjer och verktyg, stå för kompetensutveckling inom området samt fungera som koordinator för att säkerställa att läkemedelsgenomgångarna genomförs jämnt inom Region Skåne.

Regionala enheten för läkemedel har under året, tillsammans med övriga representanter i en programgrupp, anordnat fyra nätverksträffar för kliniska farmaceuter i Skåne, Halland, Kronoberg och Blekinge. Programgruppen består, förutom av representant från Regionala enheten för läkemedel, av en klinikapotekare från respektive förvaltning i Region Skåne. Certifierade läkare som gör tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar i Skåne, har under året träffats vid två heldagstillfällen tillsammans med klinikapotekarna. Träffarna syftar till att underlätta apotekarnas respektive läkarnas arbete med tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar, ge ökad kompetens och erfarenhetsutbyte samt att säkerställa ett likartat arbetssätt med jämn kvalitet sker i hela regionen. Läkemedelsrådet och Regionala enheten för läkemedel har vidare förtydligat processen för certifiering av läkare för tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar. Under året har två certifieringar godkänts.

Regionala enheten för läkemedel har i samarbete med Enhet läkemedel SUS/Primärvården Skåne fortsatt arbetet för att undersöka behovet av tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar för patienter i eget boende och vilka

läkemedelsrelaterade problem som föreligger hos dessa patienter. Ett doktorandprojekt är registrerat kring detta och handleds av Läke-medelsrådet och Regionala enheten för läkemedel. Ett annat doktorandprojekt som handleds från Läke-medelsrådet och Regionala enheten för läkemedel tittar på informationsöverföringen från slutenvården, genom remisser med identifierade LRP som skickas till primärvården.

Information kring ett tidigare framtaget metodstöd i fickformat för att underlätta arbetet med basala läkemedelsgenomgångar har spridits på olika sätt. Alla nya AT-läkare i primärvård i regionen har fått utbildning om metodstödet. Vidare har utbildningar om genomförandet av basala läkemedelsgenomgångar genomförts i samband med regional ST-kurs Läke-medel och äldre samt olika SK-kurser. Fickfoldern har förvaltats och marknadsförts via vår uppsökande verksamhet på vårdcentraler och kliniker. Regionala enheten för läkemedel har arbetat för att information om genomförandet av basala läkemedelsgenomgångar också ska ges mer utförligt på läkarnas grundutbildning och ges nu varje termin på termin 11 i form av utökad föreläsning och kliniskt praktiskt delmål. Länk till fickfoldern finns publicerad bland övriga metodstöd vid läkemedelsgenomgångar på Vårdgivare Skåne.

Utskrivningsinformation, inkluderande läkemedelsberättelse

Informationen i den folder som Läke-medelsrådet och Regionala enheten för läkemedel tog fram under 2017 med praktiska tips om utskrivningsinformation ingår numera i folder för aktuell läkemedelslista i Melior. Informationen togs ursprungligen fram som ett led att sprida kunskapen från ett tidigare kvalitetsförbättringsprojekt för utskrivningsinformation. Behov av detta bedöms finnas kvar och den senare foldern har under året reviderats och fortsatt spridas till kliniker via uppsökande verksamhet och övriga kanaler. Den finns även tillgänglig för beställning samt utskrift på Vårdgivare Skåne.

Antibiotika

Antalet uthämtade antibiotikarecept ökade i samtliga 21 regioner under 2022 efter kraftiga minskningar under pandemin. Skåne hade den högsta antibiotikaförsäljningen i riket med 280 recept per 1000 invånare, vilket är en ökning med 11 % under 2022 (jämfört riket som ökat 9 %). Ökningen sågs inom samtliga åldersgrupper men var procentuellt störst hos barn i åldern 0 - 6 år (+ 39 %). Trots ökningen i antalet recept uppnås målet under 2022.

Avseende målet för antibiotikaval vid behandling av barn med luftvägsinfektion, uppnås inte målet (≥ 75 %) för Skåne som helhet utan ligger

kvar på samma nivå som tidigare. Sett till enbart primärvården uppnås det satta målet (81 %).

Arbete enligt Stramas handlingsplan har fortsatt. Handlingsplanen syftar till en ökad följsamhet till behandlingsrekommendationerna samt att skapa förutsättningar för ansvarsfull användning av antibiotika. En viktig del i arbetet har varit informationssatsningar och utbildningar till såväl vården som allmänheten. En annan del är arbete med att ta fram och synliggöra olika stöd till förskrivarna för att få en klok användning av antibiotika. Här behöver ytterligare fokus läggas på analys av diagnoskopplade data på verksamhets- och regional nivå. Strama Skåne arbetar kontinuerligt med återkoppling på lokalt förskrivningsmönster och lokala resistensdata till förskrivarna.

Under 2022 har Strama Skåne öppenvård haft en ökad uppsökande verksamhet i utbildnings- och informationssyfte mot hälsovalsenheterna i olika delar i Skåne. Totalt har ca 144 besök gjorts jämfört med 90 besök under 2021. Som en del av patientsäkerhetsarbetet med en kontrollerad användning av antibiotika på våra sjukhus har Strama slutenvård fortsatt arbeta strategiskt med antibiotikaronder. Dessa ronder innebär regelbunden konsult av infektionsläkare av alla antibiotikabehandlade patienter på utvalda avdelningar på samtliga sjukhus i Skåne. Resultatet från utvärdering av antibiotikaronder visar en minskning och omfördelning av antibiotikaanvändningen utan att infektionernas utfall i form av mortalitet eller återinläggning påverkades negativt.

Dosdispenserade läkemedel

Under 2022 hade Regionala enheten för läkemedel återkommande och periodvis täta avstämningar, med leverantör av dosdispenserade läkemedel i öppenvård, Svensk Dos fram till september och därefter Apotekstjänst. Syftet har varit att utveckla tjänsten och upprätthålla en god patientsäkerhet. Detta har varit extra viktigt under pandemiåren, då denna tjänst särskilt riktar sig till sköra patienter. Regionala enheten för läkemedel har medverkat i det nationella nätverket för strategiska dosfrågor (Nationell grupp för dossamverkan). Fokus för detta arbete har varit, att i samverkan med övriga doskluster, lyfta frågor kring säkerhet och utveckling av tjänsten.

Efter beslut i förvaltningsdomstolen måste upphandling av dostjänsten 2019 göras om. Upphandling av tjänsten att dosdispensera läkemedel i öppenvård annonserades 2020 efter fortsatt samverkan mellan Inköp, Enheten för juridik och Regionala enheten för läkemedel och tilldelning gjordes till Apotekstjänst våren 2021. Efter rättsliga beslut på överprövningar av denna kunde dos-

patienterna migreras till Apotekstjänst i september 2022 och implementering av nya dosleverantören sätts i gång.

Ansvarsfull professionell förskrivning

Rekommendationer

Liksom tidigare år har Läkemedelsrådet i samarbete med LAG läkemedel utgett en rekommendationslista för läkemedel, Skånelistan 2022, samt Bakgrundsmaterial till rekommendationerna. Det omfattande bakgrundsmaterialet innehåller terapimotiveringar, utdrag ur samt hänvisningar till vårdprogram och regionala riktlinjer samt andra litteraturhänvisningar.

Utöver Skånelistan har även andra rekommendationslistor getts ut, reviderats eller kompletterats:

- Antibiotikaval vid vanliga infektioner i öppen vård
- Tandvårdslista
- Skånelista för sjuksköterskor
- Skånelista för förbrukningsartiklar stomi och barnmorskor samt
- Skånelistan speciallivsmedel

Riktlinjer för ett flertal sjukdomar har tagits fram alternativt reviderats under året (i enlighet med övriga rekommendationer) vilka har fastställts av Läkemedelsrådet. Skånelistans rekommendationer har kontinuerligt uppdaterats i SIL (Svensk Informationsdatabas för Läkemedel) som används av några journalsystem i Skåne.

I rekommendationsarbetet har LAG läkemedel en nyckelroll. Sammansättningen av grupperna ses ständigt över.

Samstämmiga och väl förankrade läkemedelsrekommendationer är en förutsättning för medicinskt ändamålsenlig, effektiv, säker och kostnadseffektiv användning av läkemedel. Sedan år 2017 har därför Läkemedelsrådet tillsammans med AKO (Allmänläkarkonsulter Skåne) fortsatt samarbeta i syfte att förenkla, förtydliga och förbättra arbetet med olika läkemedelsrelaterade frågor.

Som en del i det ökade samarbetet mellan Läkemedelsrådet och AKO utgörs en av medlemmarna i Läkemedelsrådet av en representant från AKO.

Läkemedelsrådets LAG läkemedel fungerar som remissinstans då nya AKO-riktlinjer ska tas fram eller revideras. Årligen sker en uppdatering av AKOs riktlinjer utifrån den reviderade och aktuella Skånelistan. På så vis ökar förutsättningarna för en god

kvalitet, enhetlighet och inte minst trovärdighet i riktlinjerna, vilket är en förutsättning för en säker och effektiv användning av läkemedel.

En del av arbetet på Regionala enheten för läkemedel består av uppsökande verksamhet mot vårdcentraler och kliniker, då informationsapotekare ur ett producentneutralt perspektiv för dialog med förskrivare kring bland annat rationell läkemedelsanvändning. Kontinuerliga avstämningar görs med AKO för att finna synergieffekter, lyfta de ämnen som för tillfället är aktuella i den uppsökande verksamheten, stämma av så att innehållet i planerade material är relevant och få in ämnesförslag. På så sätt utnyttjas en väl fungerande informationskanal med synkroniserat innehåll från både Läke-medelsrådet och AKO. Som ett led i att ytterligare förankra och sprida läkemedelsinformation skickas ett uppföljningsbrev efter varje vårdcentralbesök. Uppföljningsbrevet innehåller bland annat aktuella presentationsbilder samt i förekommande fall information om samt relevanta länkar till exempelvis aktuella AKO-utbildningar och webinarier. Utöver den ordinarie uppsökande verksamheten från Regionala enheten för läkemedel sker även andra utbildningsaktiviteter.

”Läkemedelsrådet informerar”, Läke-medelsrådets återkommande nyhetsinformation på Vårdgivare Skåne om läkemedel och rekommendationer, har under 2022 planerats och genomförts med regelbundna publiceringar. För innehåll svarar i huvudsak Läke-medelsrådets LAG läkemedel och apotekare från Regionala enheten för läkemedel. Regionala enheten för läkemedel har det redaktionella ansvaret.

Läkemedelsrådet och Regionala enheten för läkemedel har medverkat med synpunkter på två rapporter från Läke-medelsverket avseende ansvarsfull förskrivning av opioider respektive sederande antihistaminer.

Utbildningar

Besök på vårdcentraler och kliniker

Läkemedelsrådet och Regionala enheten för läkemedel har arbetat kontinuerligt med innehållet och budskapen i informationsmaterialen för att säkerställa kvaliteten och för maximal nytta av den uppsökande verksamheten. Ett arbete med att utveckla och effektivisera mötesformerna genom att sammankoppla flera enheter i samma möte påbörjades hösten 2022. Informationsapotekare på Regionala enheten för läkemedel gjorde år 2022 drygt 360 besök med information om bland annat Läke-medelsrådets rekommendationer, nya läkemedel, vårdprogram, läkemedels-säkerhet och TLVs subventionsbeslut. Av dessa möten hölls 70 som digitala besök. Vid dessa tillfällen, både fysiskt och digitalt, deltog ca 3000 förskrivare och sjuksköterskor.

Informationsläkare kopplade till Regionala enheten för läkemedel deltog på ca 50 av besöken.

För att försöka nå förskrivare som arbetar enligt Lagen om Läkarvårdsersättning (LOL) finns ett samarbete med Enheten för uppdragsstyrning och deltagande sker på deras informationsträffar.

Riktade utbildningsinsatser

Sedan år 2000 genomförs ett årligt utbildningsarrangemang ”Läkemedel i Skåne”. Årets utbildningsdagar genomfördes under två dagar med ca 2000 deltagare. 26 olika föredrag inklusive efterföljande frågestunder genomfördes. Dessa publicerades även i efterhand på Vårdgivare Skåne. Utvärderingarna visade att dagarna var mycket uppskattade och värdefulla.

Regionala enheten för läkemedel har i samarbete med division psykiatri utbildat ca 175 sjuksköterskor i läkemedelsbehandling av sömnbesvär och andra relevanta område.

I arbetet med att säkerställa en god läkemedelsbehandling till äldre har knappt ett tjugotal fortbildningsaktiviteter genomförts dock majoriteten med digitalt genomförande: exempelvis fyra utbildningar riktade till ST-läkare (SK-kurser och lokal ST-utbildning), sex utbildningar för AT-läkare, tre utbildningar för läkarstudenter och en utbildning för diabetesteam i primärvården.

Bland övriga målgrupper där utbildningar arrangerats av Regionala enheten för läkemedel återfinns barnmorskor, ungdomsmottagningar, läkarkandidater, sjuksköterskestudenter, lokala läkemedelsnätverk, fysioterapeuter och lokala diabetesnätverk.

Sammantaget har drygt 550 utbildningstillfälle av olika slag genomförts av dessa har ungefär hälften hållits digitalt. Utöver dessa finns fortsatt flera webb-baserade utbildningar.

Nya läkemedelsterapier

Nationellt ordnat införande av nya läkemedel (Samverkansmodellen)

Inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin 6.1 ”Ordnat införande i samverkan” utarbetades det en nationellt samordnad process; Samverkansmodellen, för ökad jämlikhet och kostnadseffektivitet när det gäller introduktion av nya läkemedel, vilken inkluderar bland annat Horizon scanning, prisförhandlingar, uppföljning av läkemedelsanvändningen och NT-rekommendationer. Alla Sveriges regioner samarbetar enligt denna modell sedan 1 januari 2015.

Under 2022 har 20 tidiga bedömningsrapporter levererats av arbetsgruppen för Horizon scanning. Dessutom har två ”kortrapporter” tagits fram till NT-rådet på prov som en del av pågående utvecklingsarbete.

NT-rådet lämnade under år 2022 totalt 47 rekommendationer. Av dessa innebar sex rekommendationer att inte använda läkemedlet och 23 rekommendationer att avvakta med användande.

Under året har arbetet med implementering i Region Skåne av NT-rekommendationer fortsatt. Detta görs för att säkerställa att Region Skånes förskrivare arbetar utifrån den nationella modellen och följer de rekommendationer som avgetts. NT-rekommendationerna har vid behov kompletterats med regionala riktlinjer för att uppnå ett mer strukturerat och lokalt anpassat sätt att arbeta.

Samarbete med TLV och övriga regioner inom ramen för fullmaktsguppen och trepartsöverläggningar

TLV har ett uppdrag att utveckla den värdebaserade prissättningen. Regionerna har via den samverkansmodell för läkemedel som etablerades år 2015 stärkt samarbetet på läkemedelsområdet och arbetar tillsammans med TLV i så kallade trepartsöverläggningar med läkemedelsindustrin för att få till stånd sidoöverenskommelser kring vissa läkemedel. I den så kallade fullmaktsguppen där representanter för alla Sveriges regioner, SKR och TLV ingår har Region Skåne en ordinarie representant och en ersättare. Gruppen har sammanträtt ca en gång per månad under året och förhandlingar har lett till att riskdelningsavtal med läkemedelsindustrin har tecknats för flera olika läkemedel och läkemedelsgrupper. Överenskommelserna innebär oftast sekretessbelagda rabatter som återbetalas i efterhand. Nationellt framförhandlade och sekretessbelagda rabattöverenskommelser

mellan regioner och läkemedelsindustri finns även för rekvisitionsläkemedel, dessa avtal rubriceras som tvåpartsöverenskommelser.

Vid utgången av år 2022 fanns drygt 80 aktuella gemensamt framtagna avtal (drygt 50 för receptläkemedel, drygt 30 för rekvisitionsläkemedel).

Resursfördelning och uppföljning

Verktyg för uppföljning

För att åstadkomma lättillgänglig, relevant och överskådlig läkemedelsuppföljning är de QlikView-applikationer som under ett antal år arbetats fram i samarbete med Enheten för beslutsstöd ett viktigt verktyg. Under 2022 har fortsatt arbete bedrivits för att utveckla, kvalitetssäkra och uppdatera samtliga applikationer med aktuella data. Under 2022 har utveckling av en ny applikation som är tänkt att ersätta "LIS läkemedel" gjorts, planen är att driftsätta den innan sommaren 2023.

Goda råd är inte dyra

Skånelistan innehåller kapitlet "Goda råd är inte dyra". Detta kapitel belyser områden där man med stöd av Skånelistan och andra rekommendationer från Läkemedelsrådet kan se över sin verksamhets läkemedelsförskrivning för att undvika onödiga läkemedelskostnader. Uppföljning av följsamhet till Goda Råd är inte dyra görs regelbundet och återkopplas i den uppsökande verksamheten på vårdcentraler och kliniker samt på möten för Läkemedelsansvariga läkare och Läkemedelsrådet.

Uppföljningsbesök

Det uppsökande arbetet med återkoppling av förskrivningsmönster har fortsatt till stor del integrerats i verksamheten med läkemedelsinformation. På detta sätt ges relevant statistikuppföljning på vårdcentraler inom Hälsovalet när det gäller terapiområden som är intressanta för primärvården. Målgruppen är verksamhetschef och samtliga förskrivare på vårdcentralen. För läkemedelsintensiva sjukhuskliniker erbjuds ett årligt tillfälle till fördjupad läkemedelsuppföljning anpassat för den enskilda verksamheten där fokus läggs på relevanta jämförelser samt på följsamhet till avtalade läkemedel. Målgruppen är verksamhetschefer, sektionschefer, ekonomer och när verksamheten så önskar fler eller alla förskrivare. Under 2022 har fokus legat på att komma i gång med dessa besök igen på SUS efter pandemin. Under 2022 utfördes 46 besök med enbart uppföljning och 360 besök med uppföljning integrerad i annan läkemedelsinformation. Drygt hälften av besöken hölls digitalt.

I samarbete med Enheten för uppdragsstyrning har läkemedelsuppföljning också varit en del i avtalsuppföljning och verksamhetsdialoger för vårdval och LOU-avtal.

Prognosrapport för läkemedelskostnader, kostnadsansvar för läkemedel

År 2010 gjordes för första gången en detaljerad prognosrapport för läkemedelskostnader i Region Skåne under det kommande året och under 2022 har den trettonde gjorts som ger en prognos för 2023. Prognosen utgår från historiska data som justeras med information från bland annat Horizon scanning-samarbetet och förankras med berörda LAG läkemedel och experter. Prognosarbete och uppföljning av utfall görs i samarbete med andra landsting. Prognosrapporten har presenterats och diskuterats i flera sammanhang och riktade seminarier har arrangerats för läkemedelsansvariga läkare på sjukhusen, chefapotekare samt sjukhusekonomer. En sammanfattning finns tillgänglig på Vårdgivare Skåne.

Prognosrapportens övergripande resultat är en av utgångspunkterna för Region Skånes budgetering för läkemedel. Resultaten används också detaljerat vid Ekonomistyrnings fördelning av resurser till styrelser och nämnder samt vid beräkning av läkemedelsersättning i Hälsoval vårdcentraler. Regionala enheten för läkemedel har medverkat i det nationella prognosarbete som drivs av Socialstyrelsen. Resultatet ger en grund för statens överläggningar med SKR kring statsbidrag för läkemedelsförmånen.

Avtal

Läkemedelsrådets LAG läkemedel och apotekare på Regionala enheten för läkemedel är löpande involverade i upphandling av läkemedel med sin huvudsakliga användning inom den slutna vården och dess mottagningar, liksom för vacciner och vissa läkemedelsnära hjälpmedel. LAG läkemedel och apotekarna har medverkat i utformandet av upphandlingsunderlag samt i utvärderingen och uppföljning av anbud. Regionala enheten för läkemedel ansvarar för samordningen av arbetet. Arbete med implementering av avtalen är viktigt, liksom uppföljning av avtal över tid. I juni 2022 fastställdes den första versionen av en gemensam huvudprocess för Koncerninköp och Regionala enheten för läkemedel, syftet är att tydliggöra processen och ansvarsfördelningen i det gemensamma arbetet med LOU-upphandlingar.

Nationellt framförhandlade avtal på framför allt nya läkemedel har tagits fram inom ramen för samverkansmodellen och Region Skåne har skrivit på dessa. Avtalen innefattar nettopriser samt raka rabatter (sekretessbelagda).

Regionala enheten för läkemedel har stor del i arbetet med implementering av avtalen samt fördelning av återbetalningar ut i verksamheten. En gemensam utbyteslista för hela slutenvården har upprättats från och med 2006. Utgångspunkten för listan är bästa möjliga val bland utbytbara produkter utifrån rekommenderade, avtalade och dosdispenserade läkemedel för att uppnå ökad patientsäkerhet och bättre ekonomi.

Apotekare på Regionala enheten för läkemedel har bidragit som sakkunniga i upphandlingar av vårdavtal samt i arbetet med i den årliga uppdateringen av förfrågningsunderlagen för de skånska vårdvalen.

Samverkan och kommunikation

Information om Läkemedelsrådet finns samlad på Vårdgivare Skåne. Den Regionala enheten för läkemedel har en representant i det medicinska redaktionsrådet.

Möten med läkemedelsansvariga läkare har hållits fyra gånger under 2022 där även chefapotekare med ansvar för läkemedelsförsörjningen inom sina respektive förvaltningar deltar.

Regionala enheten för läkemedel och Läkemedelsrådet har besvarat eller fungerat som sakkunniga avseende remisser och motioner samt aktivt deltagit i uppdragsprocesserna under året.

Under 2019 upplöstes Koncernrådet för patientsäkerhet som ett led i den nya kunskapsstyrningen. Ett patientsäkerhetsråd skulle konstitueras under 2020 men detta lades på is under 2020 till följd av pandemin. Patientsäkerhetsrådet startade i stället 2021 i vilken Regionala enheten för läkemedel har en representant.

Läkemedelsrådet har träffat regionala representanter från läkemedelsindustrin vid fyra tillfällen.

Samarbetet med Regionalt Cancercentrum (RCC) Syd har fortsatt utvecklats och ett gemensamt möte med representanter för läkemedelsindustrin har genomförts.

Nationell samverkan SKR

I SKRs kontaktpersons nätverk i läkemedelsfrågor ingår förutom läkemedelschefen även ordföranden i Läkemedelsrådet och ytterligare en representant för Skåne.

Samverkansmodellen

Inom ramen för den nationella Samverkansmodellen, för ökad jämlikhet och kostnadseffektivitet när det gäller introduktion av nya läkemedel har Region Skåne bidragit med medarbetare i arbetsgrupp för Livscykel och koordinator för Horizon scanning. Region Skånes läkemedelschef är Södra regionens representant i NT-rådet (Nya Terapier).

TLV

Läkemedelschefen i Region Skåne är ledamot i TLVs nämnd för läkemedelsförmåner.

Ordförande i Läkemedelsrådet har varit Region Skånes representant i den så kallade fullmaktsgruppen för trepartsförhandlingar mellan landstingen, TLV och läkemedelsindustrin.

LOK – Nätverk för Sveriges Läkemedelskommittéer

Läkemedelskommittéerna i samtliga landsting har ett nätverk.

Fyrlänsgruppen

Region Skåne, Västra Götalandsregionen, Region Stockholm och Region Östergötland (den så kallade Fyrlänsgruppen) har tillsammans arbetat med läkemedelsfrågorna.

Internationell samverkan

Under 2022 har det pågått ett arbete inom Europa för att försöka få till stånd en gemensam Horizon scanning-databas (IHSI-initiativet) och medlem i arbetsgruppen för Horizon scanning har deltagit i arbetet.

Läkemedel och miljö

Regionala enheten för läkemedel och Läkemedelsrådet har liksom tidigare arbetat för en rationell läkemedelsförskrivning och även en fortsatt satsning på läkemedelsgenomgångar. Genom att minska användningen av läkemedel som inte är till nytta för patienten påverkas miljöbelastningen positivt.

Särskild uppmärksamhet har, liksom tidigare, riktats mot läkemedel med stor miljöpåverkan, till exempel vissa antibiotika och hormonläkemedel. Förskrivare har uppmanats att alltid överväga om läkemedel är nödvändigt, att om möjligt skriva ut start- och refillförpackningar, att inte skriva ut större mängd än vad som beräknas gå åt och att instruera patienterna att återlämna all överbliven medicin, även läkemedelsformer med substans kvar efter användning till exempel plåster, till apoteket.

Att förskrivare utgår från Skånelistans rekommendationer vid förskrivning kan också leda till rätt behandling från början och därmed mindre kassation och ekologiskt avtryck.

Under året har även en handlingsplan för Läkemedel och miljö tagits fram.

Läkemedelsförsörjning

Avtalet med apotekstjänsteleverantören ApoEx inleddes i september år 2017. Under 2019 togs beslut om förlängning av avtalet till 2025-09-01. Regionala sjukhusapoteksfunktionen följer upp säkerställer avtalsefterlevnad och att försörjningsflöden och processer kontinuerligt förbättras för att ge en hög patientsäkerhet. Region Skåne köper läkemedel för 5,8 miljarder om året varav läkemedel för 1,65 miljarder distribueras i sjukvårdens läkemedelsförsörjning.

Läkemedelsförsörjningens årliga volymer omfattar:

- 2 000 000 hela förpackningar
- 26 000 vätskevagnsbyten
- 60 000 cytostatikaberedningar
- 10 000 extemporeberedningar
- ca 190 000 förfyllda sprutor
- 1 000 beställande enheter i regional regi
- 1 000 externa beställande enheter
- 200 verksamheter med läkemedelsservice
- 200 kliniska prövningar
- 5 000 behöriga beställare

- 200 patienter med dialys i hemmet
- mer än 500 000 maskinellt packade patientdygnsdoser

Bristen på sjuksköterskor inom slutenvården blev akut inför sommarens semesterperiod. En av flera åtgärder var att regionala sjukhusapoteksfunktionen tillsammans med IT inledde ett utvecklingsprojekt för att skapa en lösning för patientindividuellt packade doser som jourdos. När en patient skrivs ut läggs mycket sjukskötersketid på att dela läkemedel för tre till fem dagar som patienten får med sig hem för att undvika avbrott i läkemedelsbehandlingen. Genom framtagandet av en helt ny applikation, kunde förvaltningarna börja beställa färdiga jourdoser via Apoex i början av juli och på så vis använda sjukskötersketid på ett mer värdeskapande sätt.

Region Skåne har under 2022 börjat hantera helt nya typer av läkemedelsbehandlingar, så kallade Avancerade Terapeutiska Medicinska Produkter (ATMP), förenklat kallat ”cell- och genterapier”. ATMP är en ny klass av läkemedel som har stor potential att påverka sjukdomsförloppet vid ett flertal kroniska sjukdomar såsom Parkinsons sjukdom, blödarsjuka och cancer. Det finns också en förhoppning om att dessa läkemedel kommer att kunna bota eller vända på sjukdomsförlopp som det idag inte finns någon behandling för eller där det enbart finns behandling för att minska symptomen.

Användningen av dessa läkemedel kräver helt nya arbetssätt och strukturer avseende farmaceutisk kompetens och hantering. Region Skåne har ett önskemål att ligga i framkant avseende dessa behandlingar och uppbyggnad pågår av ett ATMP-centrum, för att kunna möta de behov som förväntas uppstå. I nuläget finns ett fåtal godkända ATMP-läkemedel och de är avsedda för ett ytterst begränsat antal patienter, men omfattningen bedöms i närtid öka kraftigt och det kommer även att finnas olika typer av cell- och genterapier.

Som en konsekvens av ökade globala problem med restnoterade läkemedel, hanterar sjukhusapoteksfunktionens sortimentsgrupp dagligen frågor om restnoterade läkemedel. Detta sker i nära samarbete med läkemedelsleverantören ApoEx, Koncerninköp och Läkemedelsrådets LAG läkemedel med syfte att försöka säkra tillgången på läkemedel till Region Skånes vård och patienter samt ge information om särskilt allvarliga restsituationer och tillgängliga alternativ för rekvisition och receptförskrivning.

Säkerhetslager

Region Skåne har haft ett säkerhetslager av verksamhetskritiska läkemedel sedan 2020 då ett större omsättningslager byggdes upp under Covid-19 pandemin med läkemedel för intensivvård-och infektionsvård, med tyngdpunkt för vård av covid-patienter.

Under 2022 har det nationella arbetet med civilt försvar intensifierats nationellt. En överenskommelse om hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar tecknades mellan staten och Sveriges kommuner och regioner. Arbete sker på många olika nivåer där en god beredskapsutveckling ska bygga på ett nära samarbete mellan staten, SKR samt regionerna.

I juni 2022 offentliggjordes en tilläggsöverenskommelse gällande försörjningsberedskap för läkemedel. Målsättningen är att regionerna vid utgången av 2022 i så stor utsträckning som möjligt säkerställt tillgång till de prioriterade läkemedlen för *minst en månads förbrukning* inom intensivvård, prehospital vård och akut tandvård med *utgångspunkt* i den substanslista Socialstyrelsen presenterat.

Regionala enheten för läkemedel rapporterade in en lista med ca 170 prioriterade läkemedel för Region Skånes räkning till nationell samordning. Den nationella samordningen syftade till framtagandet av en nationell inköpsplan för att minimera risker för bristsituationer.

Strategi för sjukvårdens läkemedelsförsörjning

Under 2022 fattades väsentliga beslut för den framtida läkemedelsförsörjningen inom Region Skåne baserat på läkemedelsförsörjningsstrategin som arbetades fram under 2018. Besluten innebär betydande förändringar i riktning mot en ökad tillgänglighet av läkemedel, ökad robusthet och ännu bättre säkerställande av kvalitet inom läkemedelsförsörjningen och läkemedelshanteringen. Detta ska uppnås via ökad sortimentsstyrning och strategisk lagerhållning, förbättrad infrastruktur med ökad decentralisering samt införande av en ny lagernivå via vårdnära gemensamma läkemedelsförråd på sjukhusområdena samt införande av läkemedelsautomater i läkemedelsförråd för säker förvaring och säkra uttag av läkemedel.

Som en följd av besluten genomförs upphandlingsarbeten dels för läkemedelsförsörjningen dels för läkemedelsautomater. Båda upphandlingsområdena är komplexa och har krävt ett brett deltagande från många delar av regionens organisation. Inom upphandlingen av ny läkemedelsförsörjning har under året bland annat genomfört leverantörsdialoger vid två tillfällen och upphandlingsunderlaget

gjorts tillgängligt för först intern remiss och sedan på extern remiss vilken även fungerade som intern remiss.

Upphandlingen av läkemedelsautomater annonserades i slutet av året efter leverantörsdialoger och remissförförande. De tre läkemedelsförsörjningstjänster som upphandlas är beredningstjänster, expedierande sjukhusapotek med lager av hela förpackningar samt patientindividuellt packade doser. Till egen regi förs läkemedelsförsörjningstjänsterna läkemedelsservice och vätskevagnsservice samt en utökad sortimentsstyrning. Den senare för styrning och tillgänglighet av läkemedel inom samtliga läkemedelsförsörjningstjänster med en ökad bemanning jämfört med idag.

För att skapa en mer robust infrastruktur har en behovsanalys gällande lokaler för läkemedelsförsörjning arbetats fram samt därefter identifikation av tillgängliga möjliga lokaler. Som en del av detta har den nya servicebyggnaden på Malmö sjukhusområde iordningställts och delvis inretts med utrustning och inventarier för läkemedelsförsörjning. Lokaler i servicebyggnaden för vätskevagnsservice togs i drift i slutet av året. Detta ger möjlighet till korta ledtider och förbättrad logistik via AGV-transporter. Ett omfattande arbete för renrumsplanering, inredning och utrustning har genomförts.

Det finns fortfarande lokaler för läkemedelsförsörjningen som inte kommer att finnas på plats förrän de nya sjukhusområdena i Helsingborg och Lund är klara. Förberedande arbete finns i såväl i de olika beslutsunderlagen för en ny läkemedelsförsörjning som i de framtagna behovsanalyserna för respektive sjukhusområde. För befintliga sjukhusområden genomförs en förstudie av bland annat lokaler avsedda som gemensamma läkemedelsförråd, för att säkerställa befintliga läkemedelsförsörjningslokalers ändamålsenlighet såsom lokaler för cytostatikaberedning. Förstudien omfattar även utredning av hur lokaler som Region Skåne kan ersätta befintliga lokaler som inte kan göras ändamålsenliga och läkemedelsförsörjningslokaler som saknas.

Kvalitet inom läkemedelshantering

Kvalitetsgranskning av läkemedelshantering genom ett särskilt egenkontrollprogram med granskning av verksamheternas genomförda egenkontroller samt deras uppföljning av planerade åtgärder, är medel för att öka kvaliteten och för att bibehålla god standard i läkemedelshantering. Verksamhetschefer får en sammanställning med alla inskickade egenkontroller inom sitt verksamhetsområde. Presentation av resultat och identifierade förbättringsområden sker i olika forum.

Egenkontrollerna är ett hjälpmedel för att verksamheten själva ska fånga upp avvikelser mot gällande författningar och rutiner och därefter upprätta en åtgärdsplan. Egenkontrollerna tydliggör också att ansvaret för en säker och effektiv läkemedelshantering ligger på verksamheten och dess företrädare.

År 2022 genomfördes egenkontroller av verksamheter inom slutenvård, Avancerad sjukvård i hemmet, ASiH samt kommunala basförråd genomförde egenkontroll.

Kvalitet inom tillverkningsverksamhet

Region Skånes sjukhusapoteksfunktion har i uppdrag att förvalta (i bemärkelsen tillse) att tillverkningsrelaterad verksamhet följer farmaceutisk tillämpbar lagstiftning. Vad avser dialys och radiofarmaci så följs detta upp via inspektioner av Läkemedelsverket.

Egeninspektioner av on-linetillverkning av hemofiltrations-vätskor har genomförts på dialysmottagningar i Ystad, Ängelholm, Helsingborg och Lund under 2022. I Malmö genomfördes inspektionen i början av januari 2023.

Egeninspektion av radiofarmakaberedning har genomförts på Nuklearmedicin i Malmö, Kristianstad och Helsingborg.

Läkemedelsverket inspekterade Centrala isotopintaget, Skånes universitetssjukhus Malmö i maj. Totalt åtta avvikelser noterades, ingen var allvarlig eller kritisk. Flera var kopplade till rutinerna för lokalvård. Detta har åtgärdats genom att sakkunnig genomfört GMP-utbildning med berörd personal samt att rutinerna uppdaterats

De flesta enheter har genomgått egeninspektion (utförd av sakkunnig tillsammans med berörda nyckelpersoner) med åtgärdade noteringar. Ett flertal utbildningar har genomförts. Samtliga parametrar (kvalitet på vatten, färdig dialysvätska, miljökontroller avseende aseptisk tillverkning av radioaktiva läkemedel) kontrolleras fortlöpande enligt regelverk. I stort sett samtliga verksamheter har ökat i volym vilket medfört betydande arbetsinsats. Under 2022 har personalförändringar skett gällande sakkunniguppdraget, vilket innebär att fler medarbetare på sjukhusapoteksfunktionen nu delar på uppdraget.

Kvalitet inom läkemedelsdistributionen - Inspektion av GDP (Good Distribution Practice of medicinal products for human use)

För att följa upp och säkerställa att försörjningsflöden och processer kontinuerligt förbättras i syfte att ge en hög patientsäkerhet beslutade regionala sjukhusapoteksfunktionen att inspektioner av läkemedelsdistributionens GDP (Good Distribution Practice of medicinal products for human use) skulle genomföras på Regionservice godsmottagning Stora Bernstorp samt sjukhusens godsmottagningar under hösten 2022.

Dessa inspektioner är en del av den kontinuerliga förbättringsprocessen och kvalitetsarbetet och syftade till att undersöka efterlevnad till gällande regelverk med fokus på GDP och LVFS 2012:8.

Ifyllda checklistor från varje inspektion har tillställts ansvariga med identifierade avvikelser samt åtgärdsförslag. En inspektionsrapport med sammanställning av resultaten från samtliga inspektioner är underlag för uppföljning av åtgärder och resultat under 2023.

Region Skånes läkemedelsstrategi 2021-2024

Rätt medicin för Skåne!

Innehållsförteckning

1	Varför en regional läkemedelsstrategi?	3
2	Vad har tidigare regionala läkemedelsstrategier bidragit till?	4
3	Vilka är de stora utmaningarna på läkemedelsområdet?	6
5	Generella framgångsfaktorer för det skånska läkemedelsarbetet.....	9
6	Mål och strategi	9
1	Effektiv och säker läkemedelsanvändning	9
2	Tillgängliga läkemedel och jämlik användning.....	10
3	Samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning.....	11
7	Hur ska den regionala läkemedelsstrategin 2021-2024 omsättas och följas upp?.....	12

1 Varför en regional läkemedelsstrategi?

Läkemedel ger stora möjligheter men också många utmaningar på både kort och lång sikt. Region Skåne ska ha en effektiv, säker och jämlik läkemedelsanvändning samtidigt som kostnaden ska stå i rimlig proportion till nyttan. Läkemedelsanvändningen måste även vara miljömässigt hållbar. Tillgång till rätt läkemedel i rätt tid måste tryggas, såväl för normalläge som för att upprätthålla en katastrofmedicinsk beredskap vid extraordinära händelser.

Arbetet inom läkemedelsområdet behöver ske utifrån ett helhetsperspektiv för att kunna hantera de utmaningar vi står inför såsom åldrande befolkning, allt fler nischade läkemedel till små patientgrupper och kommande omställning till nära vård.

Både möjligheterna och utmaningarna kräver nationell och regional samverkan och ett strategiskt synsätt för att läkemedlen ska kunna komma medborgarna till nytta på bästa möjliga sätt. Arbetet med en rationell läkemedelsanvändning spänner över läkemedlets hela livscykel, från forskning och utveckling till uppföljning i klinisk vardag. En läkemedelsstrategi ska ses i ett större sammanhang och har också många kontaktytor mot andra viktiga strategier och satsningar i Sverige och i Region Skåne.

Den regionala läkemedelsstrategin utgår från Region Skånes vision och mål och ska ses som en plattform för att uppnå målen. Samverkan ska ske med utgångspunkt i Region Skånes värdegrund. Genom en regional läkemedelsstrategi skapas också möjligheter för Region Skåne att bli en aktiv aktör inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin¹.

Den regionala läkemedelsstrategin omfattar åren 2021-2024.

¹ [Läkemedelsverket/NLS](#)

2 Vad har tidigare regionala läkemedelsstrategier bidragit till?

Tidigare regionala läkemedelsstrategier har haft den nationella som utgångspunkt och använts som stöd vid planering av regionalt läkemedelsarbete. Läkemedelsarbetet i Region Skåne har förstärkts och användningen av läkemedel har utvecklats positivt inom många områden. Utvecklingen inom olika fokusområden beskrivs kortfattat nedan, för utförligare beskrivningar se verksamhetsberättelser för det regionala läkemedelsarbetet².

Patientsäkerhet och läkemedel

Brist på överblick av patientens läkemedel är en patientsäkerhetsrisk som kan orsaka vårdskada och leda till försämrad livskvalitet, onödiga sjukhusinläggningar och samhällsekonomiska kostnader. Ökad kvalitet på vårdens läkemedelslistor är väsentligt. I Region Skånes arbete för säker läkemedelsanvändning ingår bl. a. läkemedelsavstämning, läkemedelsgenomgång och utskrivningsinformation samt annat metodstöd. Förskrivningen av potentiellt olämpliga läkemedel till äldre har halverats på sju år.

Ökad antibiotikaresistens är starkt sammankopplad med hög förskrivning av antibiotika. Arbetet fokuserar på att få en ansvarsfull och klok användning av antibiotika genom bland annat ökad följsamhet till behandlingsrekommendationer. Förskrivningen av antibiotika har minskat och följsamhet till behandlingsrekommendationer avseende val av substans är hög.

Ansvarsfull professionell förskrivning

Tydliga och väl förankrade läkemedelsrekommendationer är en förutsättning för rationell läkemedelsanvändning. Såväl offentliga som privata verksamheter får regelbundna besök av informationsapotekare/läkare, där aktuella läkemedelsrekommendationer diskuteras integrerat med återkoppling kring verksamhetens terapival. Stödet till läkemedelsintensiva sjukhusverksamheter har utvecklats. Inom regionen ses en hög följsamhet till och medvetenhet om rationella val inom läkemedelsområdet.

Nya läkemedelsterapier

Nationellt samarbete har utvecklats med målet att få en sammanhållen, jämlik och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning. Arbetet med regional implementering av läkemedelsrekommendationer och tillhörande avtal inom ramen för den nationella samverkansmodellen fortsätter. Arbetet med att införa nya avancerade terapier (ATMP) har inletts.

Resursfördelning och uppföljning

En omfattande prognos för läkemedelskostnaderna görs årligen. Arbetet bedrivs i samarbete med skånska expertgrupperingar och andra regioner. Resultatet används i Region Skånes övergripande arbete med behovsanalys och budget, och ingår också i det detaljerade fördelningsunderlaget som tas fram för styrelser/nämnder.

² [Vårdgivare Skåne/Läkemedelsrådet](#)

Nuvarande regional läkemedelsstrategi samt verksamhetsberättelser finns under fliken Styrdokument och protokoll

Avtal

Region Skåne har en omfattande verksamhet kring läkemedelsupphandling som samordnas med Läkemedelsrådets riktlinjer. Detta har i stor utsträckning resulterat i snabb implementering och hög följsamhet till tecknade avtal, vilket är avgörande för en effektiv läkemedelsanvändning med god kostnadskontroll. Nationellt framförhandlade och oftast sekretessbelagda avtal blir allt vanligare och detta genererar ett komplext arbete i Region Skåne.

Läkemedel och miljö

En grundpelare i arbetet med läkemedel och miljö är att skapa en så rationell läkemedelsanvändning som möjligt för att undvika onödig miljöbelastning. De senaste åren har Region Skåne utvecklat samarbetet med andra aktörer, t ex länsstyrelsen, kommunerna, akademien och näringslivet, vilket ger förutsättningar för en bredare ansats för att minimera läkemedels påverkan på miljön. En politiskt beslutad regional handlingsplan för läkemedel och miljö har tagits fram och slutrapporterats.³

Framtidens läkemedelsförsörjning

Läkemedelsförsörjning omfattar många komponenter i kedjan från ordination till administrering av läkemedel. I begreppet ingår också beställning, produktion, leverans och lagerhållning. Region Skåne har stegvis utvecklat läkemedelsförsörjningen och strategiskt planerat inför framtida krav och behov.

³ [Regional handlingsplan för Läkemedel och miljö 2015 - 2018](#)

3 Vilka är de stora utmaningarna på läkemedelsområdet?

Ökade globala problem gällande **bristsituationer** av läkemedel skapar merarbete och patientsäkerhetsproblem. Detta har blivit ytterligare märkbart under **covid-pandemin**. Skånes beredskap för att hantera bristsituationer och eventuella förbättringsåtgärder måste genomlysas och åtgärdas.

Jämfört med andra länder har Sverige både en låg antibiotikaförbrukning och än så länge ett gynnsamt resistensläge. **Antibiotikaresistens** försvårar inte bara behandlingen av infektionssjukdomar. Det påverkar också övrig sjukvård som kan bli så riskfylld att den inte kan utföras. En annan alltmer globalt uppmärksam risk är **opioidberoende**.

Tillgång till effektiva och säkra läkemedel är en väsentlig förutsättning för framtidens hälso- och sjukvård. Det finns förväntningar på hälso- och sjukvården att **introducera, finansiera och utvärdera nya behandlingar** på ett effektivt, jämlikt och säkert sätt. Ett stort antal nya läkemedel är under utveckling. Introduktion förväntas ske snabbt och jämlikt. Höga priser på nya läkemedel innebär att prioriteringar måste göras, så att undanträngningseffekter kan undvikas. För att säkerställa värdet hos nya läkemedel måste relevant uppföljning vara möjlig. I nationella processer samverkar myndigheter, regioner och industri kring ordnat införande av läkemedel. Läkemedel ska också ställas mot icke-farmakologiska behandlingsmetoder som står under andra regelverk och prissättningsmodeller. Godkännande och prissättning av läkemedel står högt på agendan i hela EU varför nya regelverk och förordningar ständigt tillkommer.

För ett högkvalitativt läkemedelsarbete krävs arbetssätt och verktyg för **ändamålsenlig uppföljning**. Ordnat tillgång till kvalitetssäkrad data är en förutsättning.

Det nationella systemet för **kunskapsstyrning** i hälso- och sjukvård har som mål att bästa kunskap ska finnas tillgänglig och användas i varje patientmöte. Nu genereras ett ökande antal nationella riktlinjer, vårdprogram samt patientcentrerade och sammanhållna vårdförlopp där läkemedel ofta utgör en väsentlig del. Implementering med professionell dialog är en förutsättning för att uppnå målet med kunskapsstyrning.

För att en ordinerad läkemedelsbehandling ska få avsedd effekt krävs **samsyn** mellan alla berörda. Bristande samsyn och förståelse för ordinerad behandling är idag ett vanligt problem och kostar samhället stora belopp varje år i form av extra sjukhusinläggningar och produktionsbortfall. För patienter innebär detta onödigt lidande och försämrad livskvalitet.

Brist på överblick av patientens läkemedel är en stor patientsäkerhetsrisk. För att hålla **läkemedelslistan** aktuell krävs att den kontinuerligt uppdateras så snart en förändring görs och att den nationella läkemedelslistan implementeras. I detta sammanhang bör också beaktas att internet-handeln med läkemedel ökar, både den lagliga och olagliga. WHO har uppskattat att ca 50 % av läkemedlen på illegala försäljningsplatser är **förfalskade**, detta utgör en allvarlig hälsorisk.

Digitaliseringen medför nya möjligheter för en effektiv och säker läkemedelsanvändning. Ett exempel är automatiserade beslutsstöd. Skånes digitala vårdmiljö (SDV) ska implementeras. För att stödja vårdens verklighet och behov krävs att systemets fulla potential tas tillvara; så att ordnatörerna får stöd att välja rätt läkemedelsbehandling samt att rätt läkemedel ges till rätt patient.

Gränserna mellan öppen- och slutenvård, samt mellan **sjukvård i hemmet** och på sjukhus håller på att suddas ut, men gällande regelverk för läkemedel utgör hinder i denna utveckling. Framtida försörjningslösningar måste fungera och underlätta för ett modernt sjukvårdssystem.

Läkemedelsutveckling och en stark **klinisk forskning** är en viktig förutsättning för framtidens hälso- och sjukvård. I Region Skånes life science-strategi⁴ beskrivs ett flertal åtgärds punkter och framgångsfaktorer för Region Skåne som organisation. Region Skåne har också en strategisk handlingsplan för forskning inom hälso- och sjukvården med identifierade insatsområden⁵.

Läkemedel innehåller i de flesta fall substanser som är biologiskt aktiva. Substanserna kan därför påverka olika organismer i vatten och mark. Utsöndring är den största orsaken till läkemedel i svenska vatten. Olika strategier och metoder behövs för att förhindra att läkemedel sprids i **miljön** till exempel minskad kassation och miljömässigt korrekt omhändertagande av överblivna läkemedel, samt förbättrad rening i reningsverk.

⁴ [Hur Region Skåne ska satsa på Life Science framåt](#)

⁵ [Region Skånes strategiska handlingsplan för forskning inom hälso- och sjukvården](#)

4 Vision och målsättning

Den nationella läkemedelsstrategins vision är Rätt läkemedelsanvändning till nytta för patienten och samhälle. Rätt läkemedelsanvändning förutsätter att rätt läkemedel ges i rätt dos till rätt patient vid varje enskilt tillfälle samt med patientanpassad information. Visionen är formulerad för att ta tillvara både den enskilda patientens och samhällets intressen av ändamålsenlig läkemedelsanvändning och ska fokusera på patientsäkerhet, jämlik läkemedelsbehandling och hållbarhet.

Hälso- och sjukvårdens mål utgår från Region Skånes övergripande vision och mål:

Den skånska läkemedelsstrategins vision blir utifrån hälso- och sjukvårdens mål i Region Skåne samt utifrån kopplingen till den nationella strategin ”Rätt läkemedelsanvändning till nytta för skåningen och Skåne”.

För att nå detta krävs arbete inom flera målområden som i enlighet med den nationella läkemedelsstrategin är:

1. Effektiv och säker läkemedelsanvändning.
2. Tillgängliga läkemedel och jämlik användning.
3. Samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning.

5 Generella framgångsfaktorer för det skånska läkemedelsarbetet

- Tydlig patientnytta.
- Genom samverkan med patient och i vissa fall närstående uppnås delaktighet och medansvar för behandling och läkemedelssäkerhet.
- Långsiktighet och stabilitet som ger tilltro till det skånska läkemedelsarbetet och stöd för implementering i lokala strukturer.
- Effektiv och kommersiellt oberoende organisation som tar tillvara på alla möjligheter och skapar goda förutsättningar för en rationell läkemedelsanvändning.
- Regional styrning och samordning som bygger på legitimitet, sakkunskap och förtroende och som använder professionens drivkrafter att vilja göra det bästa för patienten.
- Validerade data används vid analys och slutsatser.
- Ekonomiska styrsystem som stödjer en rationell läkemedelsanvändning.
- Säker och effektiv läkemedelsförsörjning.
- Ta tillvara potentialen i digitalisering.

6 Mål och strategi

1 EFFEKTIV OCH SÄKER LÄKEMEDELSANVÄNDNING

Läkemedel är en stor tillgång för att skapa hälsa och ökad livskvalitet. För detta krävs dock att läkemedlen används patientsäkert och effektivt.

De nationella och regionala aktiviteterna inom detta målområde förväntas bidra till en läkemedelsanvändning som:

- är säker, det vill säga att risken för vårdskador är låg.
- ger patientnytta, det vill säga att de medicinska resultaten är av god kvalitet och nyttan med läkemedelsanvändningen är hög i förhållande till risken för patient och samhälle.
- är evidensbaserad, det vill säga att systematisk kunskap och när sådan saknas, klinisk erfarenhet används vid läkemedelsbehandling.

Övergripande mål i Region Skåne

- Säker läkemedelsanvändning för alla medborgare.
- Tillgänglig information om patientens behandling finns när den behövs.
- Invånarna i Skåne ges möjlighet att vara delaktiga i sin läkemedelsbehandling och har tillgång till sin aktuella läkemedelslista.
- Samtliga förskrivare har tillgång till producentobunden information om effektiv och säker läkemedelsanvändning samt läkemedels plats i förhållande till andra behandlingsalternativ.
- Förskrivare följer rekommendationer och riktlinjer, samt utvärderar resultat utifrån uppsatta behandlingsmål.

Kritiska framgångsfaktorer

- Digitalisering som till exempel Skånes Digitala Vårdsystem.
- Evidensbaserade läkemedelsrekommendationer och riktlinjer som beaktar medicinsk effekt och säkerhet samt kostnadseffektivitet.
- Den professionella läkemedelsdialogen, som i vetenskapliga studier visats ha störst inverkan på förskrivarbeteende, upprätthålls och utvecklas.
- Den nationella läkemedelslistan över patientens läkemedelsordinationer är tillgänglig.
- Relevanta data finns åtkomliga för uppföljning inom läkemedelsområdet.
- Ökad kunskap och kompetens bland alla som förskriver, hanterar eller utvärderar läkemedelsbehandling.
- Upphandling av läkemedel används som ett verktyg för rationell läkemedelsanvändning.

2 TILLGÄNGLIGA LÄKEMEDEL OCH JÄMLIK ANVÄNDNING

De nationella och regionala aktiviteterna inom detta målområde förväntas bidra till en läkemedelsanvändning som:

- är jämlik, det vill säga att tillgången till läkemedelsbehandling inte påverkas av yttre faktorer som till exempel socioekonomi, könstillhörighet eller geografi utan utgår från individens medicinska behov.
- säkerställer den försörjning av läkemedel som är nödvändig för att ge god vård i ett normalläge samt för att upprätthålla en katastrof-medicinsk beredskap.

Övergripande mål i Region Skåne

- Förutsättningar skapas för att introducera nytillkommande läkemedel på lämpligt sätt.
- Förutsättningar skapas för att följa upp att läkemedel används på ett medicinskt ändamålsenligt, evidensbaserat, säkert, jämlikt och kostnadseffektivt sätt.
- De ekonomiska styrsystemen premierar en ansvarsfull professionell förskrivning.
- En effektiv, robust och säker läkemedelsförsörjning i vården med hög tillgänglighet till läkemedel.

Kritiska framgångsfaktorer

- Upprätthålla och utveckla det regionala arbetet med ordnat införande av nya läkemedel i enlighet med den nationella samverkansmodellen.
- Adekvat resursallokering för läkemedel i Region Skånes budget.
- Att läkemedelsförsörjningen är en självklar del i planeringen av Region Skånes framtida vård- och infrastruktur och att behovet av lokaler, logistiklösningar, IT-stöd och personella resurser måste tillgodoses.
- Upphandling gör Region Skåne till en prioriterad kund som får tillgång till viktiga läkemedel i händelse av brist.

3 SAMHÄLLESEKONOMISKT OCH MILJÖMÄSSIGT HÅLLBAR LÄKEMEDELSANVÄNDNING

De nationella och regionala aktiviteterna inom detta målområde förväntas bidra till en läkemedelsanvändning som:

- är kostnadseffektiv, det vill säga innebär ett rimligt förhållande mellan nytta och kostnad.
- ger en hållbar kostnadsutveckling och är miljömässigt hållbar, det vill säga medför begränsad miljöpåverkan.

Övergripande mål i Region Skåne

- Läkemedelsanvändningen är kostnadseffektiv ur ett samhällsperspektiv.
- Läkemedelsförskrivning sker på ett sätt som minimerar miljöriskerna och nödvändig kassation görs på ett miljömässigt korrekt sätt.
- Minskad miljöpåverkan av läkemedelsanvändning ur ett reningsperspektiv.

Kritiska framgångsfaktorer

- Upphandlingar och förhandlingar är ändamålsenliga, hållbara och bidrar till konkurrens, utveckling och innovation. Resultaten implementeras snabbt och med hög följsamhet.
- Ökad kunskap om flöden av olika läkemedelsrester i miljön genom samverkan med myndigheter, näringsliv och akademi och medverkan till effektiva lösningar för minskad belastning av vattenmiljön.

7 Hur ska den regionala läkemedelsstrategin 2021-2024 omsättas och följas upp?

Genomförandet av den regionala läkemedelsstrategin kräver ett systematiskt tillvägagångssätt och samverkan mellan många olika aktörer. Läkemedelsstrategin ska utgöra underlag för Region Skånes prioriterade insatser och förbättringsområden i styrande dokument.

Detta i syfte att säkra att regionens läkemedelsarbete rör sig mot de fastställda målen. Utvecklingen följs upp och rapporteras i relevanta verksamhetsberättelser.